

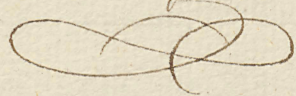
De philosophia Romanorum

commentatus est

Carolus Kühnstaedt .

1827.

De Romanis philosophis.

Populus Romanus, inde a prima origine
 bellis cum exteris gentibus gerundis unice
 fere deditus, regniq[ue] sui latius ex-
 tendendi cupiditate abreptus, seriore de-
 mum aetate, postquam luxuria plurimum
 invaluerat et Romanorum animos mollitie
 omnisq[ue] generis vitii^{erat} infectisset, graecas
 doctrinas artesq[ue] cognovit; quibus
 paulatim Romam introductis animus
 ille bellicosus atq[ue] virilis fortitudo,
 quam antehac spiraverant Romani,
 mox prorsus fere extincta est. Tamque
 mores mitescebant; jam sensim sensimq[ue]
 litterarum graecarum amore studioq[ue]
 imbui coeperant Romani; sed tamen,
 quum graecis propria ingenii subti-
 litas et acumen, quo illi ipsa Mi-
 nerva favente atq[ue] adspirante artium

litterarumque studia excoluerant, atque
multa cum laude ad summum usque
fastigium creverant, Romanis prorsus
fere deesset, mirum videri non potest,
quod, ut aeternae omnes disciplinae, phi-
losophia etiam Romana longe diversam
viam inierit. Romanorum videlicet
ingenia ita potius comparata erant,
ut meditationes suas non tam ad diffi-
ciliores philosophiae quaestiones per-
scrutandas et solvendas, quam ad rem
publicam bene constituendam atque re-
gundam, et ad vitam cum publicam
et privatam recte ordinandam con-
verterent, taliumque studiorum pretium
dignitatemque non aliter, quam ex
utilitate, vitae aut beatorum aut certe
iucundiori exinde orta, aestimare
atque metiri solerent. Quum enim
tota Romanorum scientia non libera
et domestica, ut ita dicam, sua
sponte nata sit et exulta, sed graecae

141
ut genitrici originem deberet, eique arctis-
sime sese adjungeret, omninoque litterarum
studia diu aliena manerent a Roma-
norum natura atque indole, jam exinde
colligere licebit, philosophiam omni tem-
pore per paucos tantum Romanos vero
sui amore *imbuisse*. Neque enim nisi
nobiliore loco nati, sive animi quodam
impetu discendique cupiditate excitati,
sive, id quod haud raro factum,
solo imitandi studio commoti, sive
vanae ostentationis gratia, sive etiam
saeculi moribus, graecarum litterarum
cognitionem postulantibus, inservientes,
philosophiam tractare solebant, atque
proprio Marte viam persequi con-
bantur. Sed prima etiam haec phi-
losophiae rudimenta, quamvis exi-
gua, per longum temporis spatium re-
primebantur virorum quorundam seve-
riorum timore, ne litterarum studia, a
mollioribus tunc temporis graecis Roman
translata, veteri morum simplicitati

atque integritati nocerent, eamque funditus
evorterent. Philosophiae graecae subtilitatem
non sine magna admiratione primum cogno-
verant Romani, quum philosophi tres cla-
rissimi, Carneades, recentioris Academiae
auctor, acutissimi ingenii vir, qui arte
sua dialectica vel maxime excelleret,
Crisolaus, Peripateticae scholae addictus,
et Diogenes, Stoicus, (a. Chr. 155) ab Athe-
niensibus legati Romam mitterentur.
Neque enim tantum a Graecis ad philoso-
phandum incitati sunt Romani, verum
etiam uberissimam philosophandi materiam
a variis sectis jam elaboratam atque
excultam ab iis receperant, quam pro
sua quisque incole, morum vitaeque
ratione varie mutaret et diffingeret.
Rarius autem inter Romanos invenien-
tur, qui, ceteris prorsus repudiatis,
certam quandam unamque scholam secta-
rentur; plerisque inerat liberalior animus,
quo ea etiam, quae in aliarum sectarum

142
placitis atque praeceptis probabilia
viderentur, recte aestimare et dignari
scirent, variaque autem et discrepantia
inter se conciliare studerent. Nihilominus
eos alteram scholam alteri praetulisse
per se expectari potest. Quicumque
enim vitae solutioris frui vellet volu-
ptatibus, Epicuri philosophiam sibi
ducem eligebat; Stoicorum severiora
praecepta magis probabantur iis, qui
viribus suis latiore campum quaere-
rent, curasque publicae salutis susci-
pere conarentur; in his acquiescebant
homines religiosi, illa satisfaciabat
liberalioris ingenii hominibus, majoram
religioni minus superstitione addictis.
Aliquanto minus apud Romanos valebant
schola Peripatetica et recentior Aca-
demia, quae licet maiorem sui admi-
rationem excitaret, paucos tamen nacta
est sectatores, neque ullum fortasse
assecuta fuisset faatorem, nisi uberissimam
praebere copiam creditae suae esset arti
rhetoricae excolendae; quippe quae sceptica

recentioris Academiae philosophandi ratio,
qua oratores optime sibi pararent dialecticae
artis peritiam, et de quavis re sophistarum
more, at specifice tamen disputandi promptam
facultatem, non evortit quoddam veri
conderet, sed potius, id quod nonnullis
praeferendum, certe magis commodum
videbatur, omnia evortit plane
tollere conaretur. Haec Romani quidem
in studiis philosophicis nihil fere novi
protulerunt, sed tamen praecepta quae-
dam et placita, ad morum in primis
doctrinam pertinentia, copiosius quam
graeci investigarunt atque explanarunt;
ut quaestiones, in quibus agitur de sumo
vitae humanae proposito, de virtute,
jure, religione, similibus; maximum
vero ex adhibita philosophia fructum
cepit juris Romanorum prudentia.
Aterum res novae, quibus res publica
Romana saepissime vexabatur, libertas
civium plane deperdita paucorum tyrannide,
crudelis plurium imperatorum

143
dominatio, morum pravitas ubique in-
valescens, ingeniorum languor enutritus
vitae mollietate aliaque ejusmodi causae
philosophiae Romanae incrementa flo-
remque haud parum reprimebant. —
Tamque clarissimi nonnulli Romanorum
nobis sunt enumerandi, qui graecorum
philosophorum scholas servarent, propa-
garent, aut earum decreta varie immu-
tarent. M. Tullius Cicero, novus homo
Arpinas, (a. Chr. 108–44) primum, ut pueri
tunc temporis nobiliore loco nati, a graecis
praeceptoribus eruditus est; tum operam
dedit philosophiae, academicae praecipue
et stoicae. Profectione aetate, postquam
triumviris regnantibus a republica regun-
da remotus erat, fori negotiis prorsus
relictis in otio philosophico vitam trans-
egit, graecorumque philosophiam, quam
ipse tantopere adamaverat, ut optimum
ribus adversis urgentibus solatium viroque
sapiente dignum, etiam civium suorum
ingeniis accommodare incepit. In ea philo-
sophiae parte, quam theoreticam sive

contemplativam vocamus; magna cum
animi integritate atque aequitate Academi-
corum partes luctur; in illa vero, quae
ad mores pertinet, dura et rigida Stoicorum
praecepta ceteris omnibus praeferebat, ita
tamen, ut etiam dissentientibus meritas
laudes tribuere haudquaquam recusaret.
Scripta ejus abundant gravissimis quae-
stionibus, judicisque acutissimis, in pri-
mis de summo numine, de divinatione,
de summo bono, aliisque maximi momenti
rebus, atque copiosissimam senioribus
semporibus discendi materiam praebe-
runt. Sunt enim ad philosophiae histo-
riam probe cognoscendam utilissima.
Epicuri doctrina magnam inter Romanos
amatorum gregem assecuta est, quippe
quae admodum facilis esset atque com-
moda, non coerceret cupiditates, atque
superstitioni omnibus viribus repugnaret.
Quorum perpauci tantum, ingenio vere
philosophico praediti, (ut T. Lucretius
Carus, qui poetica ratione Epicuri placita
egregie exposuit carmine didactico) supra

144
finis, ab auctore praescriptas, egredi
non audebant. Philosophia Stoica, Epicurae
adversaria, jam diu ante, a Panaetio Rhodio
introducta, (circa 125 a. Chr.) apud Romanos
effloruerat, accepta ea in primis et grata
asperioris majorum simplicitatis probita-
tisque cultoribus atque admiratoribus,
virisque negotia publica agentibus.
Scipio Africanus, Laelius major, Tullius
aliique multi nobilissimorum virorum
familiari Panaetii consuetudine uti
non dedignabantur, sed ejus amicitiam
vel maxime aestimabant. Quibus tres
etiam juris consulti tunc temporis claris-
simi, P. Rutilius Rufus, Q. Tubero,
et Q. Mucius Scaevola annumerandi
sunt, ut qui adhibita Stoicorum philoso-
phia rudem atque inordinatam legum
edictorumque molem digerere quodam modo
atque in ordinem redigere primum coeperint,
atque hac ratione juris prudentiae,
in doctrinae formam inclusae, firma
fundamenta collocaverint. Quae Stoicae
philosophiae magna vis multo clarius
cernitur, quum Augusti aetate Antistius

Labeo propriam jurisconsultorum scholam
conderet, quae praecipue faveret Stoicis
praeceptis, aliasque nonnullas scholas
ex se procrearet. Contrariarum partium
auctores, Atejus Capito, Sabinus et Cassius
Longinus, quorum vita in Tiberii tempora
incidit, condabant sectas Sabinianorum et
Cassianorum, qui in responsis suis sequerentur
priorum jurisconsultorum edicta et
aequitatis principium; Licinius Proculus,
Vitellio regnante, Proculianorum auctor
existit, Labeonis reverentiam amplexus.
Neque tamen profuso interierat animi
illa magnitudo, libertatis amor, populi
Romano inde ab origine sua insitus,
atque morum integritas, qua majores
eorum terrarum orbem imperio suo sub-
jecerant, sed quo rarius tales viri serio-
re imperatorum aetate videbantur,
eo clarius ex aequalium numero elucent.
Historia Romana nonnullorum virorum
nomina nobis servavit aeternae memoriae
tradita, qui intrepida fortitudine atque
animi constantia imperatorum superbis crude-
libusque coeptis reluctari, quin ipsam vitam

145
civium suorum saluti condonare non
dubitarent. Stoicorum philosophiam sam
propter Romanorum naturam atque indolem,
a Graeca longe diversam illam, quam propter
saeculi ipsius mores et studia paulatim
aliam induisse formam, facile per se intel-
ligitur. Theoreticae enim Stoicismi contem-
plationes, in quibus solius scholae funda-
menta collocata sunt, et ipsae quidem a
Romanis recipiebantur, sed artius
connectebantur et conciliabantur cum
praeceptis ad philosophiam moralem
pertinentibus, ac difficiliore quaedam quae-
siones, quas minus explanatas in medio
reliquerant priorum aetatum Stoici, a
Romanis philosophis ad liquidum per-
ductae, accuratius certe consideratae et
perpensae sunt. Ethicis in primis prae-
ceptis diligentius statuendis, usque ad
vitae humanae usum recte converten-
dis maximum studium impendebant.
Sic diligenter perquirebant eas partes,
in quibus de officiis, de vera humanitate,
de constantia in rebus adversis maxime
conspicua, de vita beata, providentia,

similibus agebatur. Praeter ^{Athenodorum} Antipatrem
Tarsensem, C. Muronium Rufum Volvi-
nensem, Annaeum Cornutum, aliosque
memoria dignissimus est L. Annaeus Seneca
Neronis praeceptor, a quo, postquam mune-
ribus divitiisque immensis ornatus erat,
tandem senex, invidiis quibundam homini-
bus graviorum criminum cum accusanti-
bus, ad mortem voluntariam, quam exi-
mia fortitudine subit, adactus est.

Ut alii, nimis in eum laudibus conge-
rendis, ita alii conviciis maledictisque
in eum onerandis modum exceperunt.

Ejus scribendi genus plerumque concisum
quidem, sententiarumque et sapientiae prae-
ceptis praeclarissimis repletum; sed
multo vehementius lectorum animos
commoveret, si orationis lumorem,
atque vanam illud studium, quo argutias,
anthitheta ingeniosa similesque minutias
captare solet, diligenter evitasset.

Nihilominus Lucretiani iudicium de eo
in medium prolatum (Inst. I, 1) nimis
severum esse mihi persuasum habeo.

Neque omittendi sunt Epictetus, Hierapoli-
tanus, servus ille animo libero, (circa 90 p. Chr.)

146
cujus praecepta discipulus Flavius Arrianus
Nicomedenensis litteris consignavit et prae
omnibus M. Aurelius Antoninus, philo-
sophus, (quod rarissimum) purpura indutus;
et non doctrina tantum et pacis bellicae
artibus, sed virtute etiam excelsa omnibus
Romanorum Imperatoribus anteponendus.
Tam adolescens philosophiae se totum dicavit,
quam in republica moderanda muneribusque
cum laude gerendis plurimum valere
intellexisset. Neque enim scholae vel
vanae ostentationi, verum vitae morumque
emendationi philosophandum esse censuit;
quam sententiam tota vita tam egregie
comprobarit, ut omnium temporum ad-
miratione dignissimus habendus sit. Cum
durioribus stoicae sectae praeceptis conciliare
studet ^{et} meliorem humanitatem, indulgen-
tiam in humanis vitiis notandis conspicuam,
majoremque aestimationem ^{et} amoremque, quo
universos pariter atque singulos homines
complexus est. —

